

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 18.7.2007
KOM(2007) 414 wersja ostateczna

**KOMUNIKAT KOMISJI
DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY**

Rozwiązanie problemu dotyczącego niedoboru wody i susz w Unii Europejskiej

{SEK(2007) 993}
{SEK(2007) 996}

**KOMUNIKAT KOMISJI
DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY**

Rozwiązanie problemu dotyczącego niedoboru wody i susz w Unii Europejskiej

(tekst mający znaczenie dla EOG)

Dostęp do dobrej jakości wody w wystarczającej ilości jest podstawą w codziennym życiu każdego człowieka oraz podstawą większości rodzajów działalności gospodarczej. Niedobór wody i susza okazują się jednak w chwili obecnej podstawowym problemem, a zmiany klimatu mogą jeszcze pogorszyć sytuację. Jest to problem ogólnoświatowy, przed którym Europa się nie uchroni.

W ciągu trzydziestu ostatnich lat liczba i intensywność susz w UE znacznie wzrosły. Liczba regionów i ludności dotkniętych suszami wzrosła prawie o 20 % w latach 1976 - 2006. Jedną z największych susz była susza w 2003 r., która dotknęła ponad 100 mln osób i objęła jedną trzecią terytorium UE. Szkody spowodowane tą suszą kosztowały gospodarkę europejską co najmniej 8,7 mld EUR. Susze, które wystąpiły w ciągu trzydziestu ostatnich lat kosztowały łącznie 100 mld EUR. W tym samym okresie średnie roczne koszty wzrosły czterokrotnie¹.

Przez „suszę” rozumie się tymczasowe ograniczenie dostępności wody spowodowane np. brakiem opadów, a „niedobór wody” oznacza to, że zapotrzebowanie na wodę jest większe niż zasoby wodne nadające się do użytku w normalnych warunkach. Do chwili obecnej co najmniej 11 % Europejczyków ucierpiało z powodu niedoboru wody, a zjawisko to objęło 17 % terytorium Europy. Ostatnie trendy wskazują, że niedobór wody znacznie wzrósł w całej Europie.

Niedobór wody i susze nie są zatem tylko problemem zarządzających gospodarką wodną. Mają oni bezpośredni wpływ na ludność i na sektory gospodarki takie jak rolnictwo, turystyka, przemysł, energia i transport, które wykorzystują wodę i są od niej zależne. W szczególności energia wodna, będąca neutralnym źródłem energii pod względem emisji dwutlenku węgla, jest w dużym stopniu zależna od dostępności wody. Niedobór wody i susze mają również na ogół duży wpływ na zasoby naturalne ze względu na ich skutki uboczne w zakresie bioróżnorodności, jakości wody, zwiększonego ryzyka pożarów w lasach i ubożenia gleby.

W związku ze spodziewanymi zmianami klimatu, mimo podejmowanych przez UE działań na rzecz łagodzenia skutków tych zmian, oczekuje się, że sytuacja taka utrzyma się, a nawet ulegnie pogorszeniu, jak podkreśliła Komisja w przyjętej ostatnio Zielonej księdze w sprawie dostosowania do zmian klimatycznych. Według Międzyrządowej Grupy ds. Zmian Klimatu² zmiany klimatu doprowadziłyby do tego, że niedobór wody dotyczyłby 1,1 z 3,2 mln ludności, gdyby temperatury wzrosły od 2 do 3° C. Prawdopodobnie zwiększą się obszary dotknięte suszą. W tych okolicznościach priorytetową kwestią UE stało się opracowanie skutecznych strategii zarządzania ryzykiem wystąpienia suszy.

¹ http://ec.europa.eu/environment/water/pdf/1st_report.pdf

² IPPC WGII 4. Sprawozdanie oceniające, 6 kwietnia 2007 r.

Dnia 10 stycznia 2007 r. Komisja przyjęła pakiet energetyczny i klimatyczny nadający UE kierunek ku zrównoważonej, konkurencyjnej i pewnej polityce energetycznej. Jednym z głównych zagadnień tego pakietu jest stawienie czoła wyzwaniom w dziedzinie energii, przede wszystkim poprzez dążenie do bardziej efektywnego wykorzystania energii, zanim rozważy się alternatywne rozwiązania. To podejście dotyczy również kwestii niedoboru wody i suszy. Aby znaleźć rozwiązanie problemu niedoboru wody i suszy, należy przede wszystkim podejmować działania wspierające oszczędne i efektywne gospodarowanie wodą. Oszczędzanie wody oznacza również oszczędzanie energii, ponieważ pozyskanie, transport i przetworzenie wody pociągają za sobą ogromne koszty energii. W związku z tym udoskonalenie zarządzania zapotrzebowaniem na wodę ma istotne znaczenie. Woda, tak jak energia, jest niezbędna do każdego rodzaju działalności człowieka i społeczeństwa oraz do działalności gospodarczej. Konieczne będzie zatem rozważenie szeregu strategii politycznych.

W związku z powyższym Komisja przedstawia wstępny zestaw możliwych strategii politycznych na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym, aby zająć się problemem niedoboru wody i suszy w Unii Europejskiej oraz łagodzić skutki tych zjawisk. Komisja nadal w pełni angażuje się w rozwiązanie tej kwestii na poziomie międzynarodowym, w szczególności w ramach Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie walki z pustynnieniem oraz Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu.

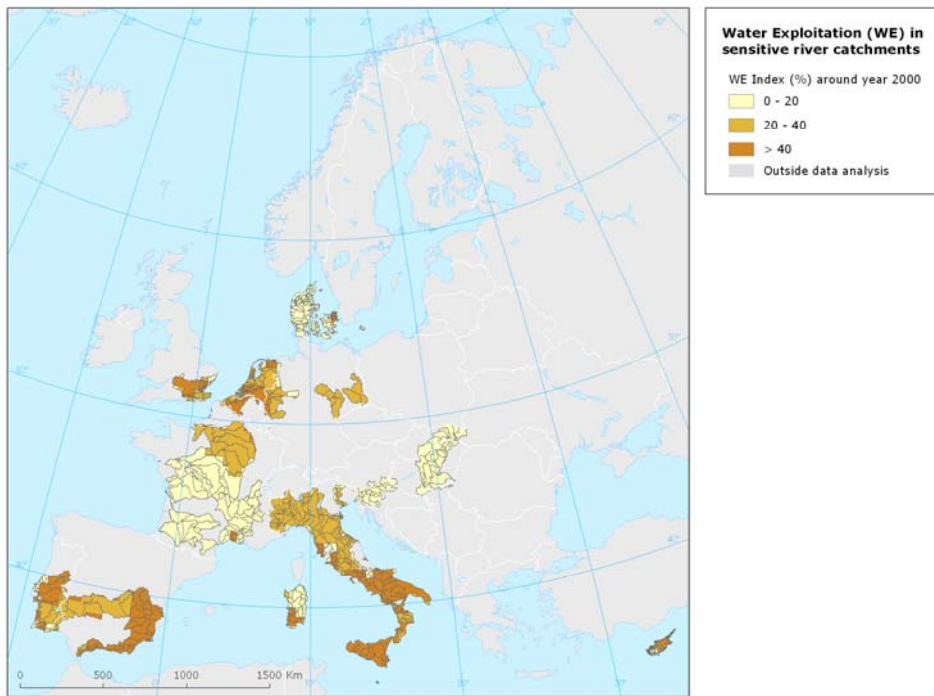
Niniejszy komunikat jest również odpowiedzią na złożony w czerwcu 2006 r. przez Radę ds. Środowiska Naturalnego wniosek o podjęcie działań w kwestii niedoboru wody i susz.

1. OGÓLNY ZARYS SYTUACJI

Należy rozpatrzyć następujące kwestie:

- Priorytetową kwestią jest **osiągnięcie postępów w celu pełnego wdrożenia ramowej dyrektywy wodnej**³, sztanदारowej dyrektywy unijnej w dziedzinie polityki wodnej, aby walczyć z nieprawidłowym gospodarowaniem zasobami wodnymi.
- Problem ten jest często wynikiem **nieskutecznej polityki w zakresie cen wody**, które zasadniczo nie odzwierciedlają stopnia wrażliwości kwestii zasobów wodnych na poziomie lokalnym. Zasada „użytkownik płaci” ma niewielkie zastosowanie w sektorze zaopatrzenia w wodę pitną i w sektorze oczyszczania ścieków. Wprowadzenie tej zasady na poziomie UE zapobiegłoby stratom lub marnowaniu wody, zapewniając tym samym dostępność wody dla niezbędnych zastosowań w całej Europie, w szczególności w transgranicznych dorzeczach rzek. Innymi słowy, zachęciłoby to do oszczędnego zużycia wody.

³ Dyrektywa 2000/60/WE ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej.

- **Planowanie przestrzenne** jest również jednym z głównych czynników wpływających na zużycie wody. Nieodpowiedni rozdział wody pomiędzy sektory gospodarki prowadzi do braku równowagi między zapotrzebowaniem na wodę a istniejącymi zasobami wodnymi. Pragmatyczne zmiany są niezbędne, by zmienić modele kształtowania polityki i podjąć kroki zmierzające do skutecznego planowania przestrzennego na odpowiednich poziomach.
- Europa może wiele zrobić w kwestii **oszczędzania wody**. W Europie wciąż marnuje się co najmniej 20 %⁴ wody z powodu nieskutecznego gospodarowania jej zasobami. Oszczędzanie wody musi stać się kwestią priorytetową, dlatego należy przeanalizować wszystkie możliwości pozwalające zwiększyć oszczędne gospodarowanie wodą. Proces kształtowania polityki powinien opierać się na jasnej **hierarchizacji możliwych rozwiązań problemów związanych z wodą**. Należy wziąć pod uwagę dodatkową infrastrukturę wodociągową jako możliwość, z której można skorzystać w ostateczności, w tym skuteczną politykę w zakresie cen wody i opłacalne rozwiązania alternatywne. Zastosowania wody powinny także być potraktowane priorytetowo: oczywiste jest, że kwestia publicznego systemu wodociągowego powinna zawsze zajmować pierwsze miejsce, by zapewnić odpowiedni dostęp do wody.
- Dalsze **włączanie** problematyki wodnej do polityk dotyczących sektorów związanych z wodą odgrywa nadrzędną rolę w podejmowaniu działań na rzecz kultury oszczędzania wody. Postępy poczynione w tej kwestii na poziomie wspólnotowym, krajowym i regionalnym w dużym stopniu różnią się w poszczególnych sektorach. Zasadniczo obserwuje się brak spójności, a w niektórych przypadkach nawet niekorzystny wpływ, odwrotny od zamierzonego, na ochronę zasobów wodnych.

⁴ Ecologic, „Report on EU water saving potential” (Sprawozdanie dotyczące możliwości oszczędzania wody w UE), czerwiec 2007 r.

- Wreszcie, aby działania polityczne w zakresie niedoboru wody i susz były w pełni skuteczne, muszą opierać się na **wysokiej jakości wiedzy i informacji** na temat skali wyzwania i przewidywanych tendencji. Istniejące europejskie i krajowe programy oceny i monitorowania nie są ani zintegrowane, ani kompletne. Należy zatem przede wszystkim uzupełnić braki w wiedzy i zapewnić porównywalność danych w całej UE. W związku z tym badania naukowe odgrywają ogromną rolę, dostarczając wiedzy i wsparcia dla kształtowania polityki.

2. SPROSTANIE WYZWANIAM: STRATEGICZNE KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH W PRZYSZŁOŚCI

Z konsultacji z zainteresowanymi środowiskami i odpowiedniej oceny wpływu przeprowadzonej w ramach niniejszego komunikatu wynika, że w porównaniu z alternatywnymi rozwiązaniami opartymi wyłącznie na zaopatrzeniu w wodę lub na instrumentach ekonomicznych najwłaściwszym podejściem do kwestii niedoboru wody i susz byłoby zintegrowane podejście oparte na połączeniu rozwiązań.

Konieczne będzie przeprowadzenie dalszych analiz ekonomicznych i prawnych w celu dokładnego określenia możliwości, wykonalności i możliwych ram czasowych każdego z rozpatrywanych rozwiązań. Oceny wpływu powinny być przeprowadzone przed wprowadzeniem każdego z proponowanych środków.

2.1. Określenie właściwej ceny wody

Na czym polega problem?

Komisja aktywnie promuje stosowanie instrumentów opartych na zasadach rynkowych w dziedzinie środowiska naturalnego, co stwierdzono w niedawno przyjętej Zielonej księdze w sprawie instrumentów działających na zasadach rynkowych⁵. Istniejące ramy prawne zawarte w dyrektywie wodnej oferują liczne możliwości rozwiązania problemu niedoboru wody i susz poprzez stosowanie tych instrumentów. Mimo szczególnych wymogów ramowej dyrektywy wodnej (art. 9), instrumenty ekonomiczne nie były dotychczas powszechnie stosowane przez państwa członkowskie. Polityka cenowa, która wydają się być dobrze opracowana, może okazać się całkowicie nieskuteczna, w przypadku gdy większa część odprowadzenia wody nie jest nawet przez odpowiednie organy mierzona ani rejestrowana. Ramowa dyrektywa wodna (art. 11) wymaga wprowadzenia systematycznych kontroli odprowadzenia wody.

Jakie działania należy podjąć w przyszłości?

Na poziomie krajowym, do 2010 r.:

- Wprowadzenie taryf za wodę opartych na jednolitej ekonomicznej ocenie zastosowań wody i wartości wody, we odpowiedni sposób zachęcając do oszczędnego wykorzystania zasobów wodnych i zapewniając właściwy udział poszczególnych sektorów gospodarki w zwrocie kosztów usług związanych z dostawami wody, zgodnie z wymogami ramowej dyrektywy wodnej. Zasada „użytkownik płaci” musi stać się zasadą, bez względu na to

⁵ Zielona księga „Instrumenty rynkowe na potrzeby polityki w zakresie ochrony środowiska i w dziedzinach pokrewnych”, KOM(2007) 140.

skąd pochodzi woda. Prywatne gospodarstwa domowe powinny jednak mieć odpowiedni dostęp do wody, bez względu na to jakimi środkami finansowymi dysponują.

- Zwiększenie wysiłków w celu wprowadzenia programów obowiązkowego pomiaru zużycia wody we wszystkich sektorach wykorzystujących wodę.
- W szerszym kontekście, zapewnienie pełnego wdrożenia ramowej dyrektywy wodnej, aby zagwarantować odnawialność/trwałość zasobów wodnych.

Dobry sposób na rozwiązanie problemu:

We Francji sprzęt służący do nawadniania gruntów musi być wyposażony w liczniki zużycia wody, w przypadku gdy przekroczone są progi odprowadzenia wody. W latach 2000-2003 liczba sprzętu wyposażonego w takie liczniki wzrosła z 54 % do 71 %, stanowiąc 85 % całkowitej nawadnianej powierzchni.

2.2. Bardziej skuteczny rozdział wody i finansowania w obszarze gospodarki wodnej

2.2.1. Poprawa planowania przestrzennego

Na czym polega problem?

Rozwój gospodarczy w dorzeczach niektórych rzek może spowodować negatywny wpływ na dostępność zasobów wodnych. Szczególną uwagę należy poświęcić dorzeczom rzek, które prawie ciągle stoją w obliczu niedoboru wody i susz. Istniejące polityki UE zmierzają do zaakcentowania trudnej sytuacji w tych dorzeczach. Powszechny rozwój ośrodków turystycznych znajdujących się w dorzeczach rzek narażonych na niedobór wody i susze wywarł na przykład znaczący wpływ na lokalne zasoby wodne. Rolnictwo ma również duży wpływ, w szczególności względem nawadniania. Nadmierne odprowadzenie wody nadal pozostaje problemem ze względu na niepełne stosowanie przez niektóre państwa członkowskie zasady oddzielenia płatności od produkcji (decoupling). Kolejne reformy WPR, a w szczególności wsparcie w ramach rozwoju obszarów wiejskich, już przyczyniły się do poprawy sytuacji. Kolejne modyfikacje WPR oraz ocena jej stanu w 2008 r. mogą stanowić okazję do przeanalizowania sposobów dalszego uwzględniania zagadnień dotyczących ilości wody przez odpowiednie instrumenty w ramach WPR. W związku z tym należałoby na przykład przeanalizować do jakiego stopnia WPR i ocena jej stanu w 2008 r. przyczyniłyby się do pełniejszego stosowania oddzielenia płatności od produkcji i zwiększenia wsparcia dla gospodarki wodnej w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich. Ważne będzie również zbadanie wpływu wzrostu zużycia biopaliw na dostępność wody. Całość produkcji, w tym uprawy nawadniane i produkcja biomasy, oraz wszystkie rodzaje działalności gospodarczej należy dostosować do ilości wody dostępnej na poziomie lokalnym. Jest to podstawowy warunek zrównoważonego planowania przestrzennego w całej Europie.

Jakie działania należy podjąć w przyszłości?

Na poziomie europejskim:

- Położenie większego nacisku na zrównoważone rolnictwo w ciągu ostatnich dziesięciu lat wywołało owocną dyskusję na temat dalszych postępów w kierunku zwiększenia równowagi gospodarki wodnej. Będzie to miało szczególne znaczenie do chwili wdrożenia w 2010 r. planów gospodarowania wodami w dorzeczach.

- Dalsza ocena wzajemnych powiązań między rozwojem biopaliw a dostępnością zasobów wodnych.

Na poziomie krajowym:

- Zapewnienie rygorystycznego stosowania dyrektywy⁶ w sprawie strategicznej oceny wpływu na środowisko we wszystkich sektorach gospodarki. Państwa członkowskie nadal muszą wzmacniać swoje procedury krajowe i zapewnić, by warunki załączone do decyzji ostatecznych we właściwy sposób zapobiegały jakiegokolwiek oddziaływaniu na środowisko.
- Zachęcanie państw członkowskich do identyfikowania dorzeczy rzek, które niemalże stale stoją w obliczu niedoboru wody i suszy.
- Określenie w przypadku tych dorzeczy właściwych przepisów regulacyjnych w celu przywrócenia trwałej równowagi. Należy promować dobrowolne programy, które mogłyby mieć pozytywny wpływ. Jeżeli w regionach narażonych na niedobór wody i susze wyniki okazują się niewystarczające, należy wprowadzić obowiązkowe środki w zakresie oszczędzania wody i oszczędnego gospodarowania wodą. Wszystkie środki będą ostatecznie stanowiły część programów ramowej dyrektywy wodnej.

Dobry sposób na rozwiązanie problemu:

W ramach Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie walki z pustynnieniem Grecja ogłosiła krajowy program działania, który przewiduje szczególne środki mające na celu rozwiązanie kwestii braku równowagi między zapotrzebowaniem na wodę a istniejącymi zasobami wodnymi.

2.2.2. Finansowanie oszczędnego gospodarowania wodą

Na czym polega problem?

Możliwości oszczędnego gospodarowania wodą nie są w pełni wykorzystane w Unii Europejskiej. Mimo iż są one racjonalne pod względem kosztów, niektóre działania nie są podejmowane z powodu braku środków finansowych.

Przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu, w szczególności takim jak niedobór wody i susze, jest jednym z priorytetów unijnej polityki regionalnej w latach 2007-2013. Nowe ramy prawne przewidują inwestycje w infrastrukturę związaną z gospodarką wodną (magazynowanie, dystrybucja, przetwarzanie), czyste technologie umożliwiające oszczędne gospodarowanie wodą oraz środki zapobiegania ryzyku.

Fundusze Europejskie i pomoc państwa oferują duże możliwości ułatwiające rozwiązanie tego zagadnienia, ale środki budżetowe są bez wątpienia niewystarczające, by w odpowiedni sposób zająć się wszystkimi jego aspektami.

⁶ Dyrektywa 2001/42/WE (Dz.U. L 197 z 21.7.2001, str. 30).

Priorytety krajowe mogą również powodować efekt przeciwny do zamierzonego, dając pierwszeństwo opcji dodatkowej infrastruktury wodociągowej, ponieważ nie jest to zgodne z logiką hierarchizacji rozwiązań problemów związanych z wodą oraz z potrzebą promowania w pierwszej kolejności środków w zakresie oszczędzania wody i oszczędnego gospodarowania wodą. W dalszym ciągu istotne znaczenie ma zapewnienie, by w dostatecznej mierze warunkiem przydzielenia środków było uprzednie przedstawienie niezależnych dowodów na to, że stosowane są środki w zakresie oszczędzania wody i oszczędnego gospodarowania wodą, skuteczna polityka w zakresie cen wody i pomiar zużycia wody, minimalne wymogi dotyczące wydajności publicznych sieci wodociągowych lub odzyskanie kosztów projektów przez zainteresowanych użytkowników wody. Krajowe środki wsparcia muszą także być w pełni zgodne z zasadami pomocy państwa, tam gdzie ma to zastosowanie.

Jakie działania należy podjąć w przyszłości?

Na poziomie europejskim:

- Dopracowanie istniejących strategicznych wytycznych Wspólnoty dotyczących infrastruktury wodociągowej oraz, w ramach polityki regionalnej i polityki rozwoju obszarów wiejskich, określenie czy konieczne są dalsze postępy w zakresie wstępnych warunków dotyczących skutecznej gospodarki wodnej, zanim możliwe będzie przyznanie dofinansowania na jakąkolwiek dodatkową infrastrukturę wodociągową lub sprzęt.
- Zbadanie w jaki sposób polityki sektorowe mogłyby w lepszej i większej mierze przyczyniać się do skutecznej gospodarki wodnej, wykorzystując związane z tym fundusze na dofinansowanie usług związanych ze środowiskiem.

Na poziomie krajowym:

- Zapewnienie skutecznego wykorzystania unijnych i krajowych środków na poprawę zarządzania zapotrzebowaniem na wodę, w szczególności za pomocą środków dostosowawczych, praktyk o trwałych skutkach, większego oszczędzania wody, systemów monitorowania i dostosowanych narzędzi zarządzania ryzykiem.
- Wprowadzenie zachęt finansowych mających na celu promowanie systemów i rozwiązań w zakresie oszczędnego gospodarowania wodą, w szczególności w regionach, gdzie występuje deficyt wody, z uwzględnieniem warunków społecznych i ewentualnych różnic regionalnych.

Dobry sposób na rozwiązanie problemu:

Cypr podjął środki ochronne odnoszące się do gospodarstw domowych: środki te zachęcają do powtórnego użycia „szarej wody” (czyli wody powstającej podczas zmywania i prania) do podlewania ogrodów i spłukiwania toalet, zmniejszając zużycie wody na osobę do 40 %. W 2007 r. dotacje rządowe obejmują 75 % kosztów systemu.

W Niemczech jedna piąta największych miast od ponad dziesięciu lat wspiera inicjatywę zbierania wód opadowych, której celem jest wyposażenie 15 % budynków w odpowiedni sprzęt do 2010 r.

2.3. Poprawa zarządzania ryzykiem wystąpienia suszy

2.3.1. Opracowanie planów zarządzania ryzykiem wystąpienia suszy

Na czym polega problem?

W związku ze wzrostem występowania susz w ciągu ostatnich lat niektóre państwa członkowskie zrezygnowały z zarządzania ryzykiem na rzecz zarządzania ryzykiem wystąpienia suszy. Związane z tym środki często prowadzą do powstania globalnych planów zarządzania ryzykiem wystąpienia suszy wraz z mapą obszaru, na którym występuje deficyt wody, poziomami stanu alarmowego, systemami ostrzegania itd. Ramowa dyrektywa wodna zapewnia całkowitą elastyczność niezbędną do opracowania szczegółowych planów zarządzania ryzykiem wystąpienia suszy w zagrożonych dorzeczach rzek.

Jakie działania należy podjąć w przyszłości?

Na poziomie europejskim:

Wspieranie wymiany informacji i najlepszych rozwiązań dotyczących zarządzania ryzykiem wystąpienia suszy. Określenie metod ustalania progów stanów alarmowych w przypadku suszy oraz opracowanie mapy obszarów narażonych na wystąpienie suszy. Opracowanie zaleceń do końca 2008 r.

Na poziomie krajowym:

- Do 2009 r., opracowanie szczegółowych planów zarządzania ryzykiem wystąpienia suszy uzupełniających plany gospodarowania wodami w dorzeczach rzek, o których mowa w ramowej dyrektywie wodnej, tam gdzie jest to konieczne, zgodnie z przepisami ramowej dyrektywy wodnej (art. 13 ust. 5).

Dobry sposób na rozwiązanie problemu:

Hiszpania i Niderlandy wdrożyły już krajowe plany w celu zapobiegania ryzyku wystąpienia susz.

Sieć europejskich specjalistów utworzona w ramach strategii wspólnego wdrażania ramowej dyrektywy wodnej pracuje nad stworzeniem planów zarządzania ryzykiem wystąpienia suszy. Z inicjatywy Hiszpanii pierwsze warsztaty zorganizowano w czerwcu 2007 r.

2.3.2. Utworzenie obserwatorium i systemu wczesnego ostrzegania na wypadek suszy

Na czym polega problem?

Komisja pracuje obecnie nad utworzeniem Europejskiego Obserwatorium ds. Susz, które umożliwi pogłębienie wiedzy na temat tego zjawiska. Skuteczne systemy wczesnego ostrzegania są także istotnym elementem zarządzania ryzykiem. Wprowadzony zostanie zatem system wczesnego ostrzegania w celu poprawy gotowości odpowiednich służb na wypadek suszy. System ten obejmie odpowiednie dane i wyniki badań naukowych oraz monitorowanie, wykrywanie i prognozowanie zjawiska suszy na różnych płaszczyznach przestrzennych (od działalności na poziomie lokalnym i regionalnym po ogólny zarys problemu na całym kontynencie na poziomie UE), a także umożliwi przewidywanie tego zjawiska w przyszłości.

Jakie działania należy podjąć w przyszłości?

Na poziomie europejskim i krajowym:

- Do 2012 r., opracowanie prototypów i określenie procedur wykonawczych dla utworzenia Europejskiego Obserwatorium ds. Susz i systemu wczesnego ostrzegania.

Dobry sposób na rozwiązanie problemu:

W ramach Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie walki z pustynnieniem Słowenia organizuje Centrum ds. Zarządzania Ryzykiem Wystąpienia Suszy dla Europy Południowo-Wschodniej, które pracuje nad gotowością służb na wypadek suszy oraz zajmuje się monitorowaniem, prognozowaniem i zarządzaniem tym zjawiskiem.

W ramach 5. programu ramowego zaproponowano zorganizowanie Europejskiego Centrum ds. Susz. Jest ono wirtualnym centrum wiedzy promującym współpracę i budowanie potencjału społeczności naukowców i użytkowników, a tym samym zwiększa gotowość i przygotowanie społeczeństwa na wypadek suszy.

2.3.3. Dalsza optymalizacja wykorzystania środków Funduszu Solidarności UE i Europejskiego Mechanizmu Ochrony Ludności

Na czym polega problem?

Do chwili obecnej państwa członkowskie dotknięte suszą nigdy nie zwracały się o udzielenie wsparcia w ramach Funduszu Solidarności Unii Europejskiej (FSUE). Nigdy nie prosiły one również o pomoc w zakresie ochrony ludności, by uzyskać w nagłych przypadkach zaopatrzenie w wodę.

Jakie działania należy podjąć w przyszłości?

Na poziomie europejskim:

- Potwierdzenie gotowości Komisji do zbadania każdego wniosku o pomoc w ramach FSUE zgłoszonego przez państwo członkowskie poważnie dotknięte suszą przy jednoczesnym zapewnieniu, by pośrednią przyczyną złożenia wniosku nie była nieskuteczna gospodarka wodna i by wdrożone były odpowiednie plany zarządzania w sytuacji suszy.
- Zbadanie w ramach rozporządzenia w sprawie FSUE, czy konieczne są dalsze postępy w zakresie definicji kryteriów i kwalifikujących się działań, aby umożliwić Funduszowi Solidarności lepsze reagowanie w sytuacjach suszy.
- W ramach **Mechanizmu Ochrony Ludności** rozważone zostaną wszystkie możliwości włączenia zagadnień dotyczących suszy do przyszłych rocznych programów prac. Jednym z celów będzie określenie wszystkich możliwości pomocy udzielanej w przypadku poważnej suszy, powodującej takie skutki jak pożary lasów, oraz wykorzystanie i uzupełnienie ograniczonych zasobów w jak najlepszy sposób.

- Grupa ekspertów ochrony ludności ds. systemów wczesnego ostrzegania w sytuacji suszy będzie poproszona o opracowanie podejścia mającego na celu optymalizację stosowania systemu wczesnego ostrzegania na poziomie europejskim i krajowym oraz przewidywanie wszelkich działań w zakresie ochrony ludności.

2.4. Rozpatrzenie możliwości dodatkowej infrastruktury wodociągowej

Na czym polega problem?

W regionach, gdzie wszystkie środki zapobiegawcze zostały wprowadzone zgodnie z hierarchizacją możliwych rozwiązań problemów związanych z wodą (począwszy od oszczędzania wody, a skończywszy na polityce w zakresie ceny wody i rozwiązaniach alternatywnych), przy odpowiednim uwzględnieniu aspektu kosztów i zysków, oraz gdzie zapotrzebowanie na wodę jest nadal większe niż dostępne zasoby wodne, wprowadzenie dodatkowej infrastruktury wodociągowej można uznać w niektórych okolicznościach za inny sposób na złagodzenie skutków poważnej suszy.

Istnieje kilka możliwych sposobów opracowania dodatkowej infrastruktury wodociągowej, np. magazynowanie wód powierzchniowych lub podziemnych, przerzuty wód lub wykorzystanie alternatywnych zasobów.

Kwestie budowy nowych zapór służących do zaopatrywania w wodę i przerzuty wody są regulowane przez prawo europejskie. Przerwanie lub przekierowanie biegu wody nieuchronnie zmieniają stan wód i dlatego podlegają szczególnym i surowym kryteriom. Ponadto duże projekty często powodują społeczne i polityczne konflikty pomiędzy dorzeczami oddającymi wodę a dorzeczami odbierającymi wodę, co stawia pod znakiem zapytania ich trwałość.

Alternatywne rozwiązania takie jak odsalanie lub powtórne wykorzystanie ścieków coraz częściej brane są pod uwagę w Europie jako możliwe rozwiązania. Jakikolwiek ostateczne stanowisko Komisji w kwestii tych rozwiązań będzie musiało opierać się na dalszej pracy nad oceną ryzyka i wpływu przy uwzględnieniu specyficznych uwarunkowań biogeograficznych państw członkowskich i regionów.

Jakie działania należy podjąć w przyszłości?

Na poziomie europejskim:

- Do końca 2008 r., przygotowanie przez Komisję oceny alternatywnych rozwiązań.

Na poziomie krajowym:

- Zapewnienie pełnego uwzględnienia w ocenie oddziaływania na środowisko wszystkich negatywnych skutków związanych z dodatkową infrastrukturą wodociągową taką jak zapory lub zakłady odsalania. Aby uniknąć jakiegokolwiek niezgodności należy w pełni uwzględnić możliwe zmiany spodziewane w wyniku zmian klimatu i cele, które mają zostać osiągnięte w ramach polityki energetycznej dla Europy.

Dobry sposób na rozwiązanie problemu:

Projekty badawcze takie jak MEDINA⁷ i MEDESOL⁸ (6. program ramowy w zakresie badań) są obecnie w trakcie realizacji i mają na celu zminimalizowanie ilości solanek lub zmniejszenie zużycia energii w przypadku odsalania wody.

2.5. Promowanie technologii i praktyk umożliwiających oszczędne gospodarowanie wodą

Na czym polega problem?

Wszystkie sektory gospodarki muszą w dalszym ciągu udoskonalać technologie i praktyki umożliwiające oszczędne gospodarowanie wodą. W kwestii racjonalnego wykorzystania wody można jeszcze wprowadzić wiele udoskonaleń w całej UE. W niektórych regionach można by zaoszczędzić do 30 % ilości wody zużywanej w budynkach⁹. W niektórych miastach straty wody w publicznych sieciach wodociągowych mogą przekraczać 50 %. W sieciach nawadniania straty zarejestrowano na podobnym poziomie. Poza udoskonalaniem technologii, niezbędne jest unowocześnienie rozwiązań w zakresie gospodarki wodnej we wszystkich sektorach gospodarki wykorzystujących duże ilości wody (np. rolnictwo, produkcja lub turystyka).

Jakie działania należy podjąć w przyszłości?

Na poziomie europejskim:

- Rozważenie możliwości opracowania norm dla urządzeń wykorzystujących wodę, takich jak systemy nawadniania i inne urządzenia rolnicze wykorzystujące energię.
- Rozważenie możliwości opracowania przepisów prawnych obejmujących produkty niewykorzystujące energii, w tym urządzenia wykorzystujące wodę (krany, główki prysznicowa, toalety).
- Włączenie kryteriów oszczędnego zużycia wody do norm racjonalnego wykorzystania wody stosowanych w odniesieniu do budynków przy harmonizacji ocen cyklu życia i środowiskowych deklaracji produktów.
- Rozważenie możliwości opracowania nowej dyrektywy podobnej do dyrektywy w sprawie charakterystyki energetycznej budynków¹⁰ w zakresie charakterystyki wodnej budynków. Dyrektywa ta mogłaby objąć swoim zakresem krany, pryszniczycie i toalety oraz zbieranie wód opadowych i powtórne użycie „szarej wody”.

⁷ MEDINA: Membrane based desalination: an integrated approach (Odsalanie przy użyciu membrany: podejście zintegrowane).

⁸ MEDESOL: „Seawater desalination by innovative solar-powered membrane distillation system” (Odsalanie wody morskiej przy użyciu innowacyjnego membranowego systemu destylacji zasilanego energią słoneczną).

⁹ Ecologic, czerwiec 2007 r.

¹⁰ Dyrektywa 2002/91/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie charakterystyki energetycznej budynków.

- Rozważenie możliwości ustanowienia wskaźnika racjonalnego wykorzystania wody podczas przeglądu rozporządzenia w sprawie EMAS, które ma być przedstawione Komisji. Prace nad możliwą certyfikacją wszystkich budynków instytucji europejskich, które będą stopniowo realizowane w następnych latach.
- Zachęcanie do prowadzenia dogłębnych badań nad dostosowaniem działalności gospodarczej do sytuacji niedoboru wody i suszy oraz nad oszczędnym gospodarowaniem wodą i narzędziami decyzyjnymi.

Na poziomie krajowym:

- Zachęcanie do ustanowienia obowiązujących norm zużycia wody dla nowych budynków oraz sieci publicznych i prywatnych wraz z systemem kar za nadmierne straty wody.

Na poziomie europejskim i krajowym:

- Ustanowienie dobrowolnych porozumień ze wszystkimi sektorami gospodarki wykorzystującymi wodę (firmy budowlane, firmy zarządzające budynkami, producenci, firmy specjalizujące się w turystyce, rolnicy, władze lokalne) w celu opracowania produktów, budynków, sieci i praktyk bardziej oszczędnych pod względem zużycia wody.

Dobry sposób na rozwiązanie problemu:

W wielu miastach Hiszpanii rozpoczęto proaktywne programy oszczędzania wody, które przyniosły znaczące rezultaty. W 1997 r. w Saragossie rozpoczęto globalny program skupiający się na zmodernizowanych urządzeniach i spręście do wykorzystywania wody, na pomiarze zużycia wody i uświadamianiu społeczeństwa. Stosowanie programu spowodowało oszczędności wody rzędu 1, 2 mld litrów rocznie i osiągnięcie najniższego poziomu dziennego zużycia wody na mieszkańca w Hiszpanii (dziennie 96 litrów na osobę).

2.6. Promowanie tworzenia kultury oszczędzania wody w Europie

Na czym polega problem?

Tworzenie kultury odpowiedzialnego oszczędzania wody i oszczędnego gospodarowania wodą wymaga aktywnej polityki uświadamiania społeczeństwa, w którą muszą zaangażować się wszyscy uczestnicy sektora wodnego. Priorytetowymi dziedzinami działań jest informowanie, edukacja i szkolenia.

Konsumenci domagają się coraz więcej informacji na temat sposobów wykorzystywania wody na każdym etapie procesów przemysłowych i rolnospożywczych. Umieszczanie etykiet jest najskuteczniejszym sposobem na dostarczenie społeczeństwu ukierunkowanych informacji na temat racjonalnego wykorzystania wody i rozwiązań w zakresie zrównoważonej gospodarki wodnej. Należy promować wprowadzenie na rynek urządzeń lub produktów bardziej oszczędnych pod względem zużycia wody.

Zgodnie ze odpowiedzialnością społeczną przedsiębiorstw (corporate social responsibility - CSR) podmioty gospodarcze uczestniczące w systemach jakości lub certyfikacji powinny się zachęcać do promowania swoich produktów pod względem dowiedzionego oszczędnego zużycia wody.

Jakie działania należy podjąć w przyszłości?

Na poziomie europejskim:

- Zbadanie przy współpracy z Europejskim Związkiem Przedsiębiorców na rzecz CSR możliwości zapoczątkowania inicjatywy stworzenia sojuszu na rzecz oszczędnego zużycia wody.
- Zachęcanie do włączenia zasad dotyczących gospodarki wodnej do obecnie istniejących i przyszłych systemów jakości i certyfikacji.
- Zbadanie możliwości poszerzenia zakresu istniejących unijnych systemów etykietowania, tam gdzie to właściwe, w celu promowania urządzeń lub produktów bardziej oszczędnych pod względem zużycia wody.

Na poziomie krajowym:

- Dalsze wspieranie programów edukacyjnych, usług doradczych, wymiany najlepszych praktyk i szeroko zakrojonych ukierunkowanych kampanii informacyjnych na temat dostępności zasobów wodnych.

Dobry sposób na rozwiązanie problemu:

Latem 2006 r. Francja rozpoczęła krajową kampanię zatytułowaną „Czy wystarczy wody dla wszystkich?”. Kampania składająca się ze spotów telewizyjnych i radiowych zachęcała indywidualnych użytkowników, by starali się oszczędzać wodę. Społeczeństwo uznało, że przesłanie kampanii trafiło do jego przekonania. 88 % Francuzów stwierdziło, że stara się oszczędzać wodę.

2.7. Poprawa wiedzy i gromadzenie danych

2.7.1. System informacji na temat niedoboru wody i susz w całej Europie

Na czym polega problem?

Wiarygodne informacje na temat zasięgu i skutków niedoboru wody i susz są niezbędne do podejmowania decyzji na każdym szczeblu. Aby zapewnić spójność danych na poziomie UE konieczne jest określenie wspólnych definicji. Udostępniony niedawno „System informacyjny na temat wody dla Europy” (WISE – Water Information System for Europe)¹¹ stanowi idealną platformę dla gromadzenia i rozpowszechniania takich informacji.

Jakie działania należy podjąć w przyszłości?

- Przedstawianie Komisji lub Europejskiej Agencji Ochrony Środowiska, co roku, europejskiej oceny rocznej opartej na ustalonych wskaźnikach i danych przekazywanych przez państwa członkowskie i zainteresowane podmioty.
- Pełne wykorzystanie usług globalnego monitoringu środowiska i bezpieczeństwa (GMES) w celu zapewnienia danych przestrzennych i narzędzi monitorowania potrzebnych do

¹¹ <http://water.europa.eu>

wspierania polityk wodnych, planowania przestrzennego i udoskonalonych praktyk w zakresie nawadniania.

2.7.2. *Potencjał badań i rozwoju technologicznego*

Na czym polega problem?

Wspieranie, koordynacja i rozpowszechnianie wysiłków badawczych pomiędzy UE a państwami członkowskimi zapewnią lepsze dostosowanie potrzeb w zakresie badań do tego, co oferuje się w tym zakresie społeczeństwu, w tym naukowcom i decydentom politycznym. Należy skoordynować program LIFE+ z programami transgranicznymi realizowanymi w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (ENPI) w zakresie zarządzania niedoborem wody i suszami. Z tego względu należy dążyć do współdziałania pomiędzy polityką a badaniami.

Jakie działania należy podjąć w przyszłości?

- Rozpowszechnianie wyników badań w zakresie niedoboru wody i susz oraz ułatwienie ich stosowania i wykorzystania.
- Badanie, udoskonalanie oraz zachęcanie do działań na rzecz badań naukowych i technologii w tej dziedzinie. Do 2009 r. wyniki tych badań zaczną być stosowane i włączane do polityk.

3. PODSUMOWANIE

Rozwiązanie problemu niedoboru wody i susz należy traktować zarówno jako ważne zagadnienie środowiskowe, jak i warunek wstępny zrównoważonego wzrostu gospodarczego w Europie. W momencie gdy UE dąży do ożywienia i wzmocnienia swojej gospodarki, jednocześnie w dalszym ciągu odgrywając pierwszoplanową rolę w walce ze zmianami klimatu, opracowanie skutecznej strategii na rzecz oszczędnego gospodarowania wodą może mieć duże znaczenie.

Niniejszy komunikat po raz pierwszy określa szereg strategii politycznych, których celem jest rozpoczęcie szeroko zakrojonej debaty na temat możliwości dostosowania się do niedoboru wody i suszy, dwóch zjawisk mogących pogłębiać się w związku ze zmianami klimatu. Zaproponowane w komunikacie rozwiązania mogłyby już zacząć przynosić efekty w perspektywie krótkoterminowej. W związku z powyższym Komisja uważa, że trzeba podjąć dodatkowe starania w celu szybkiego wprowadzenia tych środków na poziomie UE. Z tego względu ważne jest rozważenie roli, jaką mogą odegrać wyniki badań w zakresie nowych technologii w kształtowaniu polityk. Komisja dokona oceny postępów w realizacji określonych celów i przedstawi sprawozdanie na ten temat Radzie i Parlamentowi Europejskiemu. Sprawozdanie to zostanie przedstawione podczas forum zainteresowanych stron, które odbędzie się w 2008 r.

W ramach dyskusji na temat niniejszego komunikatu na posiedzeniu Rady ministrów, które rozpocznie się dnia 1 września 2007 r. wraz z nieformalnym spotkaniem Rady ds. Środowiska Naturalnego, i Parlamentu Europejskiego oraz w kontekście wyników wspomnianego wyżej sprawozdania, Komisja rozważy możliwość podjęcia dalszych inicjatyw i działań.